

Strani časopisi

THE BRITISH JOURNAL OF SOCIOLOGY**VOL. 31, No 1, ožujak 1980**

Malcom H. MacKinnon: Novo razmatranje radnog instrumentalizma; Nicholas Tilley: Popper, pozitivizam i etnometodologija; Roger Homan: Etika prikrivenih metoda; Martin Bulmer: Komentar uz članak »Etika prikrivenih metoda«; Hugh V. McLachlan: Popper, marksizam i priroda društvenih zakona; Sharon Mayes; Sociološka misao kod Emila Durkheima i Georga Fitzhugha; Trevor Noble, Bridget Pym: Regrutiranje nastavnika u godinama ekspanzije; Pregled knjiga; Recenzija članka: Brian Elliott; Manuel Castells i nova urbana sociologija

Malcolm H. MacKinnon**NOVO RAZMATRANJE RADNOG INSTRUMENTALIZMA — ODGOVOR NA GOLDTHORPOV LUTON PROJEKT**

U najnovije vrijeme osjeća se prava inflacija projekata istraživanja koja kao cilj svojeg razmatranja imaju odnos čovjeka i tehnologije njegovog rada. Izgleda da je ta pojava posljedica, s jedne strane, nedovoljno razrađene metodologije i dvojbene interpretacije i obrada podataka, a s druge strane, povećanim problemima vezanim za kontrolu tehnologije i humanizaciju uvjeta rada. Jedno takvo istraživanje, koje je izazvalo najviše protuslovlja, je istraživanje J. H. Goldthorpa (i suradnika) o promjenama u položaju, radu i vrijednostima radničke klase. Osnovni zaključak tog istraživanja bio je da se idustrijski radnici, radnici u razvijenim kapitalističkim državama u sve većoj mjeri odnose prema poslu kao izvoru zarade potrebne za zadovoljenje ekonomskih ciljeva, napuštajući svaki osjećaj »solidarističkog kolektivizma« u radu. Radna zajednica (i klasa!) transformira se ustupajući mjesto privatnim formama društvenog odnošenja, u kojima

ekonomski napredak pojedinca i njegove obitelji postaje značajniji od pripadnosti lokalnoj ili radnoj zajednici. Nova »zajednica« obilježena je neosobnim odnosom njenih članova koje povezuje samo radna hijerarhija, zajednički ekonomski interes i tehnološka povezanost, i zajednička otuđenost u radu. Malcolm MacKinnon koristeći sličnu metodologiju i polazne premise izvršio je istraživanje (u pogonima General Motorsa, Oshawa, Kanada) ali zaključujući da radni instrumentalizam nije rezultat složenog sklopa uzroka, već da privrženost poslu (tj. neprivrženost) rezultira iz alijenacije na poslu, i kao takav, rezultat je materijalnih uvjeta rada — tehnologije. U isto vrijeme, orijentacije prema radu pokazale su slabu povezanost s varijablama kao što su tip stanovanja, socijalna mobilnost, karijera, veličina grada u kojem su rođeni i sl. On se na taj način približio drugim istraživanjima (npr. Sayles, Meisner) koji su već u polaznoj pretpostavci tvrdili da socijalni sistem izrasta iz tehnološkog procesa i da je tehnološki proces osnovna i stalna determinanta stavova i akcija grupa. Ipak, cilj autora nije bio da integrira različite stavove i nalaze, već prvenstveno da reinterpretira rezultate Luton-projekta, dajući snažnu potvrdu o tome koliko tehnologija utječe na instrumentalno shvaćanje rada. Izrazita empirijska orijentacija najveća je vrijednost članka, ali i njegov nedostatak jer se MacKinnon ne usuđuje krenuti izazovnim putovima znanstvenih i ideoloških reperkusija njegovih nalaza.

VOL. 31, No 2, lipanj 1980

Leo Panitch: Moderne teorije o korporativizmu: odraz na industriju rasta, Keith Bradley, Alan Gelb: Radikalni potencijal sloma novčanih veza; Simon Bimelt: Uloga novca u društvu: Kant kao problem za Webera, Beborah Bernstein: Imigranti i društvo; Alan Road-

burg: Faktori koji pospješuju nasilje navijača; Douglas Pit: Gospodin Ilich množitelj; čudna smrt birokratske organizacije

Leo Panitch

MODERNE TEORIJE O KORPORATIVIZMU

Korporativizam jedni definiraju kao pojam usko ograničen na studije historije fašističkih režima, dok ga drugi koriste u kritici angažiranja radničkih organizacija i sindikata u društvenoj ekonomskoj politici ili planiranju. Zbrku stvara i to što korporativizam označava ujedno i posebni društveno-ekonomski sustav (kapitalizam, socijalizam ... korporativizam) ali i oblik društveno-političkog sistema (parlamentarizam, fašizam ... korporativizam) ili pak specifični sistem usklađivanja interesa (pluralizam, sindikalizam ... korporativizam). Ta pojmovna zbrka rezultat je toga što korporativizam nikada nije dosljedno proveden u praksi, ali i toga što za razliku od marksizma, korporativistička ideja nije uspjela zauzeti značajnije mjesto u ideološkim sukobima na teorijskoj razini. Korporativizam nastaje krajem 19. i početkom 20. stoljeća, kada ponovo postaju aktualne srednjovjekovne ideje o društvenom i političkom uređenju zasnovanom na funkcionalnim socioekonomskim organizacijama u građanskom društvu, koje se, radeći relativno samostalno na svojim posebnim područjima, ujedinjuju međusobno i povezuju s državom kroz posebna predstavnička tijela na pojedinim sektorima i na nacionalnom nivou. Sistem takve funkcionalne reprezentacije osigurao bi klasnu harmoniju, ali se susreće s dvostrukom dilemom: kako rješavati konflikt međusobnih interesa u sistemu koji predstavlja konačnu dominaciju jednog općeg interesa i kako izbjeći manifestacije prisile jer sistem pretpostavlja da ljudi u njemu surađuju spontano. Za teoretičare korporativizma postoji rješenje: (a) da se dr-

žava ne prepusti otvorenom, parlamentarnom režimu vladanja, već da se odlučivanje zasniva na delegiranoj legislaciji tako da državne akcije imaju javnu podršku u vrlo zamagljenoj formi pri čemu sam sistem odlučivanja javnosti postaje nejasan i složen, i (b) država operira, u smislu administrativne prisile, putem službi i organizacija koje nominalno nisu dio državnog aparata. Korporativistički teoretičari (na primjer Winkler) u takvom sistemu vide ostvarenje »administracije bez birokratizacije«, napredak i usavršavanje liberalnog parlamentarizma, jer u svakom slučaju, državna intervencija i kontrola ekonomskog sistema zahtijeva napuštanje liberalizma (i pluralističke demokracije). U tom slučaju korporativna organizacija omogućava usuglašavanje interesa zasebnih hijerarhijskih organiziranih i funkcionalno povezanih, nekompetitivnih organizacija. Autor prihvaća taj kut gledanja na korporativizam naglašavajući da on predstavlja političku strukturu razvijenog kapitalizma pri čemu integrira organizirane grupe proizvođača kroz sistem reprezentacije i koordinacije na nivou lidera-menedžera, a osigurava i mobilizaciju i društvenu kontrolu na nivou masa.

Evidentno je nastojanje autora da izbjegne povezivanje korporativizma s fašističkim pokretom i ideologijom, da ukaže na njegove zasebne korijene i tradiciju. Isto tako, on tvrdi da korporativizam nije, i ne može (za sada) biti sistem primjenjiv za cijelo društvo već samo za neke njegove sektore, te da zbog toga ideal-tipski pristup lako pronalazi putove kritiziranja korporativnog sistema. Naravno, takva taktika prvenstveno je usmjerena izbjegavanju vrlo neugodnih pitanja marksistički orijentiranih znanstvenika.

Svakako članak predstavlja zanimljivo štivo koje upravo nameće razmišljanje o brojnim paralelama između oblika institucija u zemljama sa sasvim različitim društvenim sistemima.

Josip Kregar